

Dags- och kvällspressens framställningar av hemlöshetens orsaker

– En kvalitativ innehållsanalys av fyra tidskrifter

Av: Christian Senniksen

LUNDS UNIVERSITET

Socialhögskolan

Handledare: Yvonne Johansson

Abstract

The aim of this study was to see how some of Sweden's leading newspapers explained the causes of homelessness. The study reveals a variety of explanations to homelessness told by the newspapers. To do so the method of content analysis has been used, this is a method to reveal categories and themes in the subjected material.

This study also tries to discuss how medias explanations to homelessness can affect the publics opinions about the phenomena. To do so I have used a theory about the second level agenda-setting, which is a theory which tries to explain how media can affect the public opinion about a given phenomena. The theory of claims-making, which also is applied to this study tries to explain how

media can construct social problems by addressing them as such. This study as I have implicated above

have a constructionistic standpoint, and tries to examine the explanations to homelessness in a constructive context. In short this study revealed that Swedish newspapers in some way can influence the public opinion about homelessness and that the current research not always correlate with the newspapers writings.

Key words: Homelessness, constructionism, agenda-setting, claims-making, social problem

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	3
1.2 Problemformulering.....	3
1.3 Syfte.....	4
1.4 Frågeställningar.....	4
2. Metod.....	5
2.1 Innehållsanalys.....	5
2.2 Metodens förtjänster och begränsningar.....	5
2.3 Kvalitativt eller kvantitativt.....	6
2.4 Induktion och deduktion.....	7
2.5 Urval.....	7
2.6 Kodning.....	8
2.7 Analys.....	9
2.8 Metodens tillförlitlighet.....	9
2.9 Etiska överväganden.....	10
3. Teoretiska utgångspunkter.....	10
3.1 Socialkonstruktivism.....	11
3.2 Claims-making.....	12
3.3 Dagordningsteorins andra nivå.....	13
4. Tidigare forskning.....	13
4.1 Hemlöshet och framing-teori.....	13
4.2 Hemlöshet som situation eller socialt problem.....	14
4.3 En kvantitativ innehållsanalys av fyra kanadensiska tidskrifter.....	15
4.4 Strukturella förklaringar till hemlöshet.....	16
4.5 Individuella förklaringar till hemlöshet.....	18
5. Resultatredovisning.....	19
5.1 Bostadsbrist.....	20
5.2 Utestängning från bostadsmarknaden	21
5.3 Vräkning.....	23
5.4 Missbruk och psykisk ohälsa.....	24
5.5 Fattigdom.....	25
5.6 Unika förklaringar till hemlöshet.....	25
6. Analytdiskussion.....	26
6.1 Skapandet av föreställningar om hemlöshetens orsaker.....	26
6.2 Skapandet av hemlöshet som socialt problem.....	28
6.3 empirin i förhållande till tidigare hemlöshetsforskning.....	29
7. Avslutande diskussion.....	31
8. Källor.....	34

1. Inledning

1.2 Problemformulering

Många i samhället är överens om att hemlöshet inte är ett önskvärt fenomen i ett väl utbyggt välfärdssamhälle. Många kommuner arbetar med hemlöshet i varierande omfattning och socialhögskolan i Lund är drivande i utvecklandet av Housing first, en metod för att bekämpa hemlöshet. Enligt min mening måste man, för att kunna lösa olika sociala problem såsom hemlöshet, förstå orsakerna till fenomenet. I socialstyrelsens kartläggning (2011) över den svenska hemlösheten påvisas att 34 000 människor i Sverige befinner sig i någon typ av hemlöshet. I denna grupp återfinns både hemlösa som sover utomhus men även människor som exempelvis bor i kommunala akutboenden, härbärgen, träningslägenheter etc. Detta kan tyckas vara en bred definition av hemlöshet men det innebär likväl att ca 34 000 människor i Sverige inte har någon varaktig relation till den reguljära bostadsmarknaden. Som ett intressant tankeexperiment kan nämnas att dessa människor motsvarar 0,37 % av Sveriges totala befolkning.

Det faktum att Sverige har en hemlöshet på 0,37% av befolkningen, gör enligt min mening att det blir intressant att tala om hemlöshetens orsaker, samt hur media väljer att beskriva dessa. Denna uppsats tar sin utgångspunkt i hur dags- och kvällspressen beskriver orsaker till hemlöshet för att se hur denna bild kan påverka människors uppfattning, samt hur bilden stämmer överens med vad forskningen i fråga säger om hemlöshetens orsaker.

I det svenska debattklimatet, sett i ett vidare perspektiv, tycks argument om vad forskningen säger inom olika områden väga tungt när olika frågor diskuteras. Socionomers professionsutövning tycks även den bli mer vilande på forskning, och metoder som används i yrket uppmanas vara evidensbaserade (Socialstyrelsen 2013). Givet detta har forskning och dess resultat stor tyngd både politiskt, och i fråga om socionomers professionsutövning. Schneider et al (2010) menar att media beskriver verklighetens olika aspekter vilket både allmänheten, verksamma professionella och styrande politiker tar del av. Schneider menar dessutom att en del människor hämtar sin kunskap om hemlöshetsproblematiken primärt från media vilket enligt min mening gör att medias bild av fenomenet blir intressant att granska speciellt då flera teorier menar att medias bilder påverkar individers förståelse för olika fenomen. Mukhtar-Landgren (2009) skriver i en artikel om experter och demokrati att

expertkunskap, alltså vetenskap, i ökande grad påverkar politiska beslut. Att vetenskaplig kunskap värderas högt både politiskt och i samhället gör det relevant att jämföra vad medierna tecknar för bild av hemlöshetens orsaker med vad forskningen säger i frågan, speciellt eftersom teorier om claims making och dagordningsteorins andra nivå gör gällande att medierna i sin tur kan påverka människors uppfattningar i frågan. Denna uppsats försöker, som tidigare antytts, närma sig en bild av hur dags- och kvällspressen beskriver hemlöshetens orsaker för att samtidigt se hur dessa bilder kan påverka människors förståelse för hemlöshetens orsaker. Uppsatsen syftar vidare till att se om denna förmedlande bild stämmer med vad forskningen säger i frågan. Genom att ställa frågan om hur media påverkar allmänhetens uppfattningar om hemlöshet har denna uppsats även en konstruktivistiskt utgångspunkt som försöker förklara medial påverkan på människors uppfattningar utifrån tidigare nämnda teorier.

1.3 Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur dags- och kvällspressen beskriver orsakerna till hemlöshet samt att undersöka hur dessa beskrivningar ser ut i förhållande till forskningen om hemlöshetens orsaker. Syftet är också att diskutera hur medias bild kan påverka allmänhetens uppfattningar om hemlöshetens orsaker.

1.4 Frågeställningar

- Vilka olika beskrivningar ger dags och kvällspressen av orsaken till hemlöshet?
- Är det någon av förklaringarna som dominerar, eller är av underordnad betydelse i dags- och kvällspressen.
- Hur ser förhållandet ut mellan dags- och kvällspressens beskrivningar till hemlöshetens orsaker och forskningens förklaringar till dessa?
- Hur kan medias beskrivningar påverka läsarens förståelse om hemlöshetens orsaker?

De två första frågorna kommer att besvaras genom en kvalitativ innehållsanalys där jag kommer att analysera 35 tidningsartiklar. Den tredje frågan kommer att analyseras på basis av

resultaten av de två första frågorna. Detta är också fallet med den fjärde frågan vilken har karaktären av en metaanalys. Denna sista fråga kommer att besvaras med hjälp av teorier om mediepåverkan.

2. Metod

2.1 Innehållsanalys

För att på bästa sätt uppfylla syftet med studien, samt att besvara frågorna har jag valt att göra en kvalitativ innehållsanalys. Bryman (2006) skriver att en kvalitativ innehållsanalys undersöker bakomliggande teman i det analyserade materialet. För att uppfylla den del av syftet som handlar om att se hur dags- och kvällspressen beskriver hemlöshetens orsaker har jag analyserat materialet just genom att se vilka olika förklaringar till fenomenet som lyfts upp av artiklarna. Hyden (2008) skriver att en innehållsanalys besvarar frågor som exempelvis vilka teman som är genomgående i det man studerar. Jag är på ett liknande sätt intresserad av hur artiklarnas förklaringar kan kategoriseras och tematiseras i olika förklaringsmodeller. Exempelvis fann jag att vissa av artiklarna förklarade hemlöshet med strukturella förklaringar medan andra lyfter fram individualpsykologiska förklaringar. För att uppfylla syftets andra del som handlar om medias påverkan på människors uppfattningar har jag använt två teorier (se kap 3) vilka har en konstruktivistiskt utgångspunkt. För att uppfylla den del av syftet som handlar om att jämföra medias beskrivningar med forskningen, har jag presenterat forskning om hemlöshet under ett särskilt kapitel längre fram i texten.

2.2 Metodens förtjänster och begränsningar

Den uppenbara fördelen med innehållsanalys som metod är som jag ser det att den på ett tillfredställande sätt passar med studiens syfte. Jag är ute efter att hitta teman och kategoriseringar i undersökningsmaterialet vilket är själva iden med innehållsanalys (Bryman 2006)

Bryman (2006) lyfter upp ytterligare en brist med innehållsanalys, nämligen frågan om representativitet. Frågan man måste ställa sig är om de studerade dokumenten kan sägas vara representativa för alla andra dokument av liknande slag. Om man hade haft tid att analysera alla artiklar i Sverige på temat hemlöshet hade detta inte varit ett problem. Man kan också

ställa sig frågan om hög representativitet är av stor vikt i denna studie. Om man har stora anspråk på att kunna generalisera resultaten till en större population är representativitet viktigt. Syftet med denna studie är dock att på ett kvalitativt sätt att analysera dags- och kvällspressen beskrivningar av hemlöshetens orsaker, samt forskning på området. Vidare är syftet att se hur dags- och kvällspressens framställningar kan påverka allmänhetens förståelse av fenomenet. Denna analys kan alltså nå fram till relevanta resultat trots en lägre grad av representativitet, detta då resultaten av denna kvalitativa analys inte behöver generaliseras till en större population för att bli relevant. De för denna studien valda teorierna kommer att prövas mot ett empiriskt material och slutsatserna av detta är relevanta trots en lägre grad av representativitet.

2.3 Kvantitativt eller kvalitativt

Innehållsanalys kan göras både inom ramen för ett kvalitativt eller kvantitativt förhållningssätt. En kvantitativ innehållsanalys handlar oftast om att undersöka ett fenomen genom att ta fram kvantitativa företeelser i materialet. Det kan då vara fråga om att exempelvis räkna förekomsten av ett visst ord i ett givet material. En kvantitativ innehållsanalys handlar således mer om siffror och att mäta frekvenser av olika förekommanden (Bryman 2006).

Levin (2008) skriver att kvalitativ forskning ofta handlar om tolkning och förståelse istället för förklaring, då syftet med denna studie snarare är förståelse anser jag att en kvalitativ ansats bäst passar denna studie. Mina valda teorier som på olika sätt handlar om hur media kan påverka allmänhetens föreställningar om hemlöshet gör enligt min mening att jag trots att studien är kvalitativt inriktad, behöver ta vissa kvantitativa aspekter i beaktande. Till exempel är det av vikt att ibland tala om hur ofta en viss utsaga framkommer, för att genom mina valda teorier kunna dra slutsatser och komma vidare i resonemanget. Detta ser jag dock inte som ett problem då min analys inte blir mindre kvalitativ för att jag även tar hänsyn till kvantitativa data och uppgifter på de ställen teorierna kräver detta.

Bryman (2006) talar om att kvalitativ metod ofta har en konstruktivistiskt utgångspunkt vilket innebär att sociala egenskaper är resultatet av samspel mellan individer. I och med mina valda teorier handlar just om social konstruktion mellan i mitt fall dags och kvällspressen och människor i allmänhet blir det enligt min mening relevant att studera fenomenet kvalitativt.

2.4 Induktion och deduktion

Bryman (2006) talar om att kvalitativ forskning ofta är induktivt inriktad. Min studie är tänkt att följa kvalitativ metod men jag anser inte att induktion och kvalitativ metod alltid måste följas åt, även om Bryman menar att det ofta är så. Blom et al (2006) menar att induktiv metod ofta innebär att samla in en mängd data och att därefter generera en teori eller ett resultat på grundval av det undersökta materialet. Detta sätt att förhålla sig till det insamlade materialet kommer jag att använda främst när jag kategoriserar materialet i olika positioner och teman. Detta sätt att arbeta får anses vara induktivt då jag i studien använder det empiriska materialet för att sedan dra slutsatser. Studien kommer även att få en deduktiv ansats. Blom et al (2006) skriver: "*deduktiv strategi för teorianvändning innebär ofta att utgå från en teori och att sedan använda teorins begrepp för förståelsen av en viss aspekt av verkligheten*". För att problematisera och fördjupa min analys anser jag att jag behöver utgå ifrån någon form av teoribildning. Följaktligen blir detta ett deduktivt sätt att arbeta med en teori vilket också är en förutsättning för studiens helhet.

2.5 Urval

för att få ett så brett urval som möjligt i denna studie har jag valt att försöka täcka in tidskrifter så att politisk färg, dags eller kvällspress samt tidningens geografiska placering finns representerade i materialet. Givet detta har jag därför valt att studera 1 tidning från Sveriges tre största städer, nämligen Dagens nyheter, Göteborgsposten samt Sydsvenskan. För att få med kvällspressen har jag valt ut Sveriges största kvällstidning, nämligen aftonbladet. Politisk färg var svårare att få spridning på. Jag har dock genom Dagens nyheter en liberal tidning samt aftonbladet som uttalad tidning mer åt vänster. De andra två valde jag utifrån geografisk placering och tog inte hänsyn till politisk färg. Jag menar dock att eftersom jag inte jämfört eller ställt de olika tidningarna mot varandra är det inte av vikt att politisk färg är jämt uppdelat mellan alla min valda tidskrifter.

Eftersom att studien delvis har som syfte att visa hur artiklar kan påverka människors förståelse valde jag att försöka hitta och analysera samma artiklar som enskilda har tillgång till. Jag gick därför in på respektive tidnings hemsida och sökte på hemlöshet i sökrutan. Efter att ha fått upp en lista valde jag ut de artiklar uppifrån och ner som berörde ämnet. Så gjorde

jag tills jag fått ihop ca tio artiklar från vardera tidskrift. Detta ledde till att spridningen i fråga om publiceringstid blev relativt lång. Artiklarna sträcker sig som längst tillbaka till 2011.

Relevant för studien är också att tala om urvalets storlek. Eftersom denna studie får ta högst två månader i anspråk var jag tvungen att begränsa antalet artiklar att analysera. Min bedömning var att jag hann analysera och sedan jämföra ca 40 artiklar, vilket innebär ca 10 artiklar från de fyra tidskrifter jag valt ut. Bryman (2006) skriver att "*urvalsstorlek brukar vara en kompromiss mellan tid, pengar och behovet av precision*". Jag hade helt enkelt inte tid att göra ett större urval. I denna studie har jag i urvalet valt att inte göra åtskillnad på olika typer av artiklar. Detta innebär att jag behandlat såväl debattartiklar såväl som beskrivande artiklar som reportage etc. Detta motiveras främst av att jag i studien vill undersöka vilken bild tidningarna som helhet skapar av hemlöshet. Detta hade inte låtit sig göras om jag till exempel endast valt att analysera hemlöshet. Man kan dock fråga sig om människor som läser artiklarna fäster olika värde på vad som står i den om det är frågan om en debattartikel eller ett reportage där den enskilde hemlöse skriver sin mening. Detta skulle i så fall kunna påverka hur influerad allmänheten blir av olika artiklar. Givet mitt resonemang om vilka helhetsbilder tidningar visar genom sina artiklar valde jag dock att inte göra åtskillnad på olika typer av artiklar.

2.6 Kodning

Kodningen av artiklarna genomfördes framför allt genom att dessa kodades utifrån olika kategorier av förklaringsmodeller. När jag valt ut de artiklar jag avsåg att analysera läste jag dessa för att se hur de förklarade hemlöshetens orsaker. Efter detta delade jag in de funna förklaringarna i kategorier av typen bostadsbrist, fattigdom etc. Efter kodningen kunde jag se hur artiklarna förklarade hemlöshetens orsaker, vilket redovisas längre fram. Eftersom denna uppsats har en konstruktivistisk ansats kommer jag att använda dessa kategorier för att med hjälp av Berger och Luckmans (1979) idéer om socialkonstruktion försöka problematisera hur dags- och kvällspressens bilder av hemlöshetens orsaker kan påverka läsarens uppfattning i frågan. Viktigt i sammanhanget är att kategorierna inte på förhand var bestämda. Syftet med studien är ju att undersöka vilka förklaringskategorier som ges i dags och kvällspressen varpå förutbestämda kategorier skulle motverka syftet. Dock förhåller det sig så att jag som genomförare av studien har en viss förförståelse eller förväntningar på materialet. Givet detta kan inte kategorierna vara helt obestämda.

2.7 Analys

Analysen genomfördes efter att materialet kodats dvs. när materialet blivit indelat i förklaringskategorier till hemlöshet. Analysen av materialet kom främst att handla om att utifrån teorier, grundade i social konstruktivistiska idéer, diskutera hur dags och kvällspressen kan påverka läsarens bild av orsakerna till hemlöshet, samt att analysera hur rapporteringen ser ut i förhållande till forskningen. I analysen har också mer svårtolkade och svårkategoriserade argument (från artiklarna) analyserats för att försöka se hur man kan förstå dessa. Bryman (2006) skriver att en kvalitativ innehållsanalys undersöker bakomliggande teman i det analyserade materialet. Detta med bakomliggande teman eller svårkategoriserade teman är enligt min mening något som bäst behandlas inom ramen för kvalitativ analys.

2.8 Metodens tillförlitlighet

Bryman (2006) talar om att validitet handlar om hur man mäter, observerar eller identifierar det man säger sig göra. Bryman talar också om att validitet nästan bara handlar om metoder som rör mätning av något slag, alltså kvantitativa studier. Hade min undersökning på ett mycket tydligt sätt gått ut på att mäta någonting hade validitet som begrepp varit ytterst relevant. Då hade man kunnat ställa sig frågan om mitt mätinstrument mätte vad jag avsåg. I min studie blir detta inte lika tydligt. Jag avser förvisso att kategorisera och koda olika texter varpå man till viss del kan tala om validitet i studien. Validitetsdiskussionen handlar i min studie främst om att vara tydlig med vilka texter jag använt samt att det finns en redogörelse om varför just dessa artiklar valts. Då kan den som vill kontrollera att jag har undersökt (mätt) det jag haft för avsikt att undersöka, och validiteten ökar då enligt min mening.

Reliabilitet handlar om i vilken grad en undersökning kan upprepas av andra (Bryman 2006). För att uppnå detta är det enligt min mening viktigt att det finns en beskrivning om hur jag i min studie har gått tillväga. Denna beskrivning i kombination med att öppet redovisa för kodningsmetod samt vilket material som har använts bör öka möjligheten för andra att göra om studien varpå jag anser att reliabiliteten är god. Bryman (2006) lyfter fram ytterligare ett begrepp som på temat tillförlitlighet. Han talar om pålitlighet vilket är ett begrepp som mycket handlar om transparens i forskningsprocessen. Är man öppen med hur hela studien gått till kan man enligt Bryman (2006) använda sig av kollegor eller liknande för att granska arbetet. Detta är ett sätt för att öka pålitligheten i studien som jag har anammat.

2.9 Etiska överväganden

Denna studie berör främst två grupper, nämligen journalister som skrivit artiklar samt de hemlösa som är föremål för artiklarna. Ett viktigt etiskt övervägande i denna studie blir enligt min mening att undanröja risken för att enskilda hemlösa lyfts fram. Dessa har visserligen tackat ja till att medverka i en offentlig artikel, men inte i en uppsats på socialhögskolan. Anledningen till detta kan vara ett etiskt problem är att samtycke är ett viktigt forskningsetiskt krav som innebär att deltagare i en studie själv ska ha rätt att ha inflytande över sitt deltagande (Forskningsrådet 2013). Detta dilemma hanterar jag genom att inte lyfta fram enskilda hemlösa i studien.

Då denna studie handlar om att diskutera anledningar till hemlöshet så finns även risken att studien kan komma att befästa felaktiga uppfattningar kring detta. Uppsatsens syfte är inte att slå fast varför hemlöshet uppstår och för att undvika att befästa dylika föreställningar anser jag det viktigt att inte dra för generella slutsatser kring varför hemlöshet uppstår.

Bryman (2006) talar om att informationskravet innebär att forskaren skall informera berörda personer om syftet med undersökningen. Enligt min mening blir detta krav inte lika strängt i mitt fall då jag granskar material som författaren redan satt i ett granskande debattklimat. De berörda är alltså enligt min mening redan informerade om att människor rimligtvis kommer att granska vad de skrivit. Detta resonemang leder som jag ser det också fram till att samtyckeskravet tillgodoses. Detta krav innebär enligt Bryman (2006) att deltagarna själva skall ha rätt att bestämma om sitt deltagande i studien. Enligt min mening har man redan gjort detta genom att offentliggöra sina alster och därmed också sina åsikter i frågan.

3. Teoretiska utgångspunkter

De teoretiska utgångspunkter jag valt kommer främst tjäna till att fördjupa och bredda analysen. Denna studie handlar primärt om hur dags och kvällspressen förklarar orsaker till hemlöshet samt att se hur dessa förklaringar kan kategoriseras och tematiseras. För att fördjupa analysen kring detta har jag valt ett socialkonstruktivistiskt förhållningssätt med teorier som kan ses som inspirerade av denna. Exempelvis är teorin om claims making relevant för denna studie då den säger någonting om vad det innebär att man i media gör anspråk på att förklara fenomen som exempelvis hemlöshet. Nästa teori jag valt att använda är

teorin om agenda-setting vilken på samma sätt är relevant för studien då den säger något om vad medias förklaringar till hemlöshet kan ha för påverkan på mottagarens uppfattningar.

3.1 Socialkonstruktivism

Teorier om hur upplevelser konstrueras i medvetandet är inga moderna tankar. Under 1700 talet utarbetade Kant teorin om tinget i sig (Hansson 2011). Denna teori går i korthet ut på att verkligheten, alltså tinget i sig är något vi inte kan veta något om (Hansson 2011), vad vi tror oss veta är konstruktioner av verkligheten. Mer moderna former av konstruktivism härrör mer eller mindre från kants tankar om tinget i sig (Hansson 2011). Peter Bergman och Thomas Luckman anses ofta ha vidareutvecklat teorin om social konstruktion på ett mycket djuplodande sätt. Berger och Luckman försöker i sin teori beskriva hur olika former av vetande i samhället och bland människor etableras som verklighet och sanning.

Utgångspunkten för teorin är begreppet externalisering, vilket innebär att människan på olika sätt skapar något i världen (Berger och Luckman 1979). Vi tar inte bara intryck av världen utan sätter också vår prägel på denna. Vidare talar Berger och Luckman om objektivering. Detta begrepp innebär att vissa av de externaliserade produkterna får en objektiv karaktär. (Furseth och Repstad 2005) talar om att objektivering innebär att det externaliserade, alltså mänskligt skapande blir förgivettaganden i och med objektiveringen.

Det tredje viktiga begrepp i denna teori är internalisering, Berger och Luckman (1979) menar att detta innebär att individen tar över eller tar in vad andra redan skapat. Man tar alltså in det som blivit objektiverat och detta blir en del av den egna verkligheten.

Enligt Berger och Luckman (1979) skall dessa tre begrepp ses som dialektiska med varandra, detta innebär att dessa tre interagerar med varandra och skall inte ses som tre isolerade fenomen. Givet att dessa tre begrepp fungerar just dialektiskt drar författarna slutsatsen att människan är en social produkt. I och med att vi internaliserar olika objektiveringar eller förgivettaganden blir människan en produkt av samhället, samtidigt som samhället är en produkt av människan. Det intressanta med teorin är kanske just detta fenomen då det leder oss till tanken på att vi är socialt konstruerade.

3.2 Claims - Making

Teorin om claims making följer den socialkonstruktivistiska teorin genom att tala om sociala problem som aktiviteter av de som definierar och identifierar ett fenomen som sådant. (Spector och Kitsuse 1977). Aktiviteterna beskrivs som claim making, alltså att någon gör anspråk på någonting. Enklare uttryckt kan man säga att definitioner av sociala problem är konstruerade av någon som vill dra uppmärksamhet mot ett givet tillstånd i samhället (Spector och Kitsuse 1977). Claim making kan alltså utföras av exempelvis media, politiker eller en yrkesgrupp som av någon anledning vill dra uppmärksamhet mot ett fenomen som man beskriver som ett socialt problem. Teorin sätter fingret på sociala problem som konstruerat av en eller flera claim makers och inte på att sociala problem är ett tillstånd i sig själv. Ett socialt problem blir givet denna teori till genom att någon gör anspråk på detta.

Spector och Kitsuse (1977) menar att claims making alltid är en form av interaktion där någon formulerar ett anspråk till en mottagare. Detta skulle kunna vara fallet när media beskriver ett fenomen som socialt problem. Media gör givet sin beskrivning ett anspråk vilket sedan förmedlas till läsaren. Alla dessa samlade anspråk eller claims bidrar till att definiera vad som är ett socialt problem (ibid).

3.3 Dagordningsteorins andra nivå

Dagordningsteorin handlar framför allt om hur medier via sin nyhetsrapportering har makt att påverka vilka frågor som allmänheten anser är viktigast. Enligt denna teori kan media genom att till exempel skriva mycket om hemlöshet få allmänheten att tycka att hemlöshet är en viktig fråga. Dagordningsteorin säger alltså inte så mycket om var allmänheten har för åsikter utan mer om vad dessa har åsikter om (Nord och Strömbäck 2004).

En vidareutveckling av dagordningsteorin är teorin om dagordningens andra nivå. Enligt denna teori kan även medias rapportering påverka inte bara vilken fråga vi tycker är viktigast utan även hur vi tänker kring olika frågor (Strömbäck 2009). Fokus i denna teori är hur olika objekt (till exempel kriminalitet) beskrivs och vad som sägs vara dess orsaker. Olika företeelser får i media vissa attribut dvs. de beskrivs i olika termer. Exempelvis kan kriminalitet kopplas samman med attribut som: ökande, minskande eller grym. Dessa attribut som i media kopplas till en viss fråga påverkar oss enligt dagordningsteorins andra nivå.

Enligt teorin anser allmänheten att attribut som ofta förekommer i media än andra är viktigare

som förklaring än de som förekommer mer sällan (Strömbäck 2009). Om exempelvis kriminalitet beskrivs som minskande väldigt ofta kommer allmänheten enligt teorin att anse att detta attribut är viktigare än andra i sin analys kring problemet.

4. Tidigare forskning

Detta avsnitt kommer att vara uppdelat i två större delar. Den första delen kommer att innehålla forskning om mediebilder och hemlöshet. Det finns en del forskning på området och vissa tidigare studier som presenteras nedan liknar denna uppsats i vissa delar. Vidare kommer jag i en andra del att redogöra för vad forskningen säger om orsakerna till hemlöshet. Denna typ av forskning är viktig för att kunna jämföra vad vetenskapen säger om hemlöshetens orsaker med vad media tecknar för bild av densamma.

4.1 Hemlöshet och framing-teori

I den kanadensiska studien: Framing homelessness for the Canadian public (Calder et al 2011), försöker forskarna teckna en bild av hur hemlöshet beskrivs i media samt hur dessa bilder kan påverka både politiker och allmänhet. Calder et al (2011) är framför allt intresserade av att hitta olika ramar inom vilka hemlöshet beskrivs i kanadensisk media. En av dessa ramar är att beskriva hemlöshet i termer av avvikande beteenden, kriminalitet är ett sådant som av en del media samankopplas med medhemlöshet (Calder et al 2011). Författarna fann också att media i vissa fall använde beroende som en ram för att beskriva hemlöshet. Beroende i detta avseende handlar om att hemlösa individer är beroende av samhället och dess tjänster. Ytterligare ett sätt att beskriva hemlöshet är inom ett sympatiskt respektive osympatiskt ramverk. Calder et al (2011) identifierar båda dessa sätt att rapportera och porträttera hemlöshet. Dessa sätt att porträttera hemlöshet på i Kanada är ett urval av de sätt författarna presenterar i sin studie. Som jag tidigare antytt använder man dessa ramar för att med hjälp av framing-teorin försöka se hur dessa påverkar människors uppfattning om hemlöshet. Framing-teorin handlar om hur dessa gestaltningar av ett fenomen påverkar människans kognitiva scheman och därmed dennes uppfattningar om fenomenet (Strömbäck 2009). Framing-teorin talar även om att dessa ramar inom vilka ett fenomen blir beskrivet hjälper till att sprida olika maktcentras bilder av fenomenet (ibid). Enligt studien som

använder sig av framing-teorin kommer alltså allmänheten i någon mån att påverkas av de sätt att beskriva hemlöshet som jag tagit upp ovan.

4.2 Hemlöshet som situation eller socialt problem

Rachel Best (2010) har i sin studie studerat hur två större dagstidningar i Denver beskriver hemlöshet.

Syftet var att titta närmare på om man generellt beskrev hemlöshet som ett socialt problem eller mer som ett allmänt tillstånd. Som teoretisk utgångspunkt använder Best (2010) agenda-setting teorin som i korthet går ut på att när media beskriver ett tillstånd som ett socialt problem så hamnar fenomenet högre upp på agendan, eller dagordningen om man så vill. Det är i detta fall både frågan om allmänhetens och beslutfattarnas agenda. Givet denna teori blir det också intressant att titta på om media beskriver hemlöshet som ett socialt problem eller inte, detta då en eventuell beskrivning av hemlöshet som socialt problem skulle flytta frågan uppåt på dagordningarna. För att avgöra om hemlöshet beskrivs som ett socialt problem eller inte, har Best (2010) kodat materialet och letat efter ett antal markörer som enligt agenda-setting teorin behöver finnas om ett problem skall kunna flyttas uppåt i dagordningen. exempel på dessa markörer är att det skall finnas något som orsakar hemlöshet, samt att inte tillräckligt görs för att åtgärda problemet. Best (2010) fann att de flesta artiklar inte innehöll dessa markörer samt att materialet oftast inte talade om hemlöshet som ett socialt problem. I diskussionen talar Best (2010) om att detta resultat är intressant ur ett agenda-setting perspektiv då det oftast tas för givet att ett socialt problem lyfts upp i dagordningen bara på grund av att man skriver om problemet i allmänhet. Best (2010) menar dock att problemet måste beskrivas såsom ett reellt socialt problem för att detta skall kunna ske.

4.3 En kvantitativ innehållsanalys av fyra kanadensiska tidskrifter

I en kvantitativa innehållsanalys, också från Kanada, studerade man fyra olika tidskrifter och dess utgivna nummer under ett år från augusti 2007 till augusti 2008. Då materialet under ett år var stort samt givet det faktum att man studerade fenomenet kvantitativt kunde man titta på en mängd faktorer för att teckna en bild av hur dessa fyra tidskrifter skrev om hemlöshet (Schneider et al 2010). Man tittade bland annat på åldern på de hemlösa som beskrevs, samt deras kön, etnicitet och familjesituation. Vidare tittade man på hur artiklarna beskrev orsaker och lösningar på problemet. Man letade också efter associationer till hemlöshet som förekom i

artiklarna, dessa kunde till exempel vara missbruk, psykisk ohälsa, sjukdom med flera (Schneider et al 2010).

Det första resultatet som presenteras i studien visar att den dominerande bilden av den enskilde hemlösa individen porträtteras som en vuxen man. Även om det finns undantag i materialet så är detta den dominerande bilden (Schneider et al 2010). Intressant för min studie är att författarna även tittade på hur media beskriver orsaker till hemlöshet. För det första konstaterar författaren att endast 24 % av artiklarna talar om orsaker till fenomenet. Av dessa talar en relativt stor majoritet om individuella förklaringar till hemlöshet, såsom missbruk och psykisk eller fysisk sjukdom. Intressant med studien är också att man tittat på hur man i tidskrifterna skrivit om de hemlösa i termer av positivt negativt eller neutralt. Schneider et al (2010) påvisar att en majoritet av artiklarna anlägger en neutral ton när man beskriver de hemlösa individerna. Även om författaren fann vissa skillnader mellan hur de fyra tidskrifterna beskrev hemlöshet och hemlösa drar hon slutsatsen att dessa överlag tecknar en liknande bild av dessa. Bilden som tecknas väddar till sympati med den enskilde hemlösa samtidigt som denne presenteras vara i behov av kontroll och reglering för att upprätthålla social ordning (Schneider et al 2010). Framställningen att hemlöshet som socialt problem måste regleras och kontrolleras är dominerande i dessa fyra tidskrifters mediebild av hemlöshet (ibid).

4.4 Strukturella förklaringar till hemlöshet

Strukturella förklaringar till hemlöshet gör anspråk på att förklara fenomenet på samhälls nivå. Förändringar i ekonomi, välfärdssystem, bostadspolitik etc. är faktorer som påverkar strukturer i samhället. Exempelvis kan ett bostadspolitiskt beslut påverka byggandet av bostäder vilket i sin tur kan påverka hyrorna och därmed människors möjligheter att skaffa bostad. Detta skall ses som ett exempel på strukturer i samhället påverkar individen. Viktigt att framhålla, är att mycket av hemlöshetsforskningen betonar att det inte finns något enkelt orsakssamband mellan vissa förklaringar och hemlöshet. Swärd (2008) menar att det ofta är samansatta och komplicerade orsakssammanhang av både individuella och samhälls karaktär som ligger bakom problemet. Vissa forskare talar till och med om att det inte finns direkta orsaker till hemlöshet utan vill hellre tala om riskfaktorer som i sig inte behöver orsaka hemlöshet (Swärd 2008). Vid en genomgång av forskningen finner man dock flertalet förklaringsmodeller som gör anspråk på att förklara hemlösheten helt eller delvis. En dylik

orsak till hemlöshet som forskningen identifierat är bostadsbrist. Vilket i forskningen beskrivs som en av orsakerna till hemlöshet. Logiskt är detta samband lätt att förstå då ett underskott på bostäder med nödvändighet måste leda till att vissa människor inte kan ha någon stans att bo (såvida man inte bor hos någon annan eller på hotell etc.). Swärd (2008) menar att på 1980-90 talen bröts trenden med lägenhetsöverskott och hemlöshetssiffrorna i Sverige ökade. Framför allt gäller bostadsbristen vissa storstadskommuner (Swärd 2008) där hemlösheten också är större än i vissa mindre kommuner. Det finns emellertid inte alltid ett enkelt och självklart samband mellan bostadsbrist och hemlöshet. Socialstyrelsen (2011) poängterar att 161 av de svenska kommunerna har balans eller överskott på bostäder, vilket skulle implicera att det inte råder stor bostadsbrist över hela landet. Boverket (2010) menar i sin studie om trösklar till bostadsmarknaden dessutom att det i kommuner med överskott på bostäder generellt sett finns fler kommunala andrahandkontrakt till individer som står utanför bostadsmarknaden. Detta implicerar att det inte ensamt är bostadsbrist som kan förklara hemlöshet. Andra faktorer spelar roll.

Om det då finns kommuner med tomma lägenheter som ändå har invånare utan förstahandskontrakt på en lägenhet så måste det finnas en alternativ förklaring till fenomenet. Boverket (2010) har i en undersökning försökt kartlägga trösklar till bostadsmarknaden för att visa hur dessa kan vara orsaker till hemlöshet. I rapporten pekar man på en rad faktorer som man menar spelar roll, exempelvis är tidigare hyresskulder eller i övrigt en svag ekonomi en anledning för hyresvärdar att neka kontrakt på en hyresrätt (Boverket 2010). Boverket pekar även på att personer med känt missbruk eller psykisk ohälsa kan möta betydande svårigheter att få förstahandskontrakt på lägenheter. Swärd och Runquist (2000) framhåller även att det sedan 1980 talet ställts högre krav på potentiella hyresrättsinnehavare. Utestängning från bostadsmarknaden bland annat på grund av ovanstående anledningar kallas ibland för trösklar till bostadsmarknaden och bör ses som en anledning till hemlöshet.

Ytterligare en strukturell omständighet som orsakar hemlöshet är vräkningar. I en studie mellan år 1982-1994 har Janne Flyghed (1995) studerat sambandet mellan vräkningar och hemlöshet. Flyghed (1995) menar att det aldrig tidigare har vräcks lika många som under dessa år. Swärd (1998) menar dessutom att antalet vräkningar inte minskat nämnvärt samt att försök att minska antalet vräkningar misslyckats. Under åren 1982-1994 var det framför allt bostadspolitiska åtgärder som ledde till kraftigt höjda hyror som orsakade det stora antalet vräkningar i Sverige (Flyghed 1995). När Flyghed i sin studie försökte spåra de som blivit

vräkta 1991 fann han att ca 10 % av dessa inte gick att lokalisera trots tillgång till myndighetens register, Flyghed (1995) drar slutsatsen att dessa troligen lever ett mycket marginaliserat liv. Flyghed menar vidare att vräkning som hemlöshetsorsak måste ses i samband med utestängningseffekterna från bostadsmarknaden. Då hyresvärdarna höjer sina krav torde det också vara svårare för den som blivit vräkt att skaffa sig en ny bostad. Det finns således inte ett entydigt samband mellan vräkning och hemlöshet, av ovan angivet kan man dock dra slutsatsen att vräkning likt många andra händelser och faktorer bör ses som en försvårande omständighet eller en riskfaktor för att hamna i hemlöshet.

En strukturell förklaring till hemlöshet handlar om hur de sociala myndigheterna organiserar sin hjälp till människor som står utanför den ordinarie bostadsmarknaden. Den sekundära bostadsmarknaden avser olika typer av boenden som landets socialförvaltningar ordnar och driver för människor som inte har en egen bostad. Det kan vara allt ifrån härbärgen till lägenheter där socialtjänsten står som kontraktsinnehavare och därmed är ansvarig för boendet (Swärd & Runquist 2000). Utvecklingen av den sekundära bostadsmarknaden började under 1980-talen när kommunala bostadsföretag försökte locka till sig hyresgäster till miljonprogram med dåligt rykte. För att lyckas med detta var man tvungen att hävda att man lyckats få bukt med de som störde i områdena (Swärd & Runquist 2000). Oundvikligen ledde detta till att många vräktes samtidigt som socialtjänsterna erbjöds att stå för kontrakt till vissa individer (Swärd & Runquist 2000). I vissa fall erbjöds även socialtjänsterna att hyra hela hus för att kunna hysa in de som ansågs störande i bostadsområdena (Swärd & Runquist 2000). I grova drag kan man påstå att det var genom denna hårdare kontroll av hyresgäster som tvingade socialtjänsterna att ta ett större socialt ansvar och som därmed byggde upp härbärgen lägenheter med nykterhetskontroller etc.

Problemet med den sekundära bostadsmarknaden och det som Swärd & Runquist (2000) menar är anledningen till att denna i sig kan orsaka hemlöshet är i grunden att socialtjänsten som hyresvärd också får samma intressen som en vanlig hyresvärd. Exempelvis kan man se att socialtjänsten också efter en tid väljer bland potentiella hyresgäster samt att man vräker eller slänger ut sådana som inte anses skötsamma (Swärd & Runquist 2000). Enligt Swärd & Runquist (2000) kan detta exempelvis manifesteras i att socialtjänsten ogärna tar emot svåra klienter med exempelvis psykiska funktionshinder. Givet detta kan man tydligt se att den sekundära bostadsmarknaden istället för att ge hem åt hemlösa istället kan skapa hemlösa genom att inte acceptera alla i sina boenden.

4.5 Individuella förklaringar till hemlöshet

Individuella förklaringar till hemlöshet innebär att man försöker förklara fenomenet genom att hävda individers individuella faktorer och egenskaper som orsaker till hemlöshet. Vanliga faktorer är psykisk ohälsa och missbruk. Nedan kommer vi emellertid att se att individuella förklaringar till hemlöshet inte är oproblematiska att använda eller hävda.

Socialstyrelsen (2011) skriver i sin hemlöshetsrapport att psykisk ohälsa är ett betydande problem i gruppen hemlösa personer. Psykisk ohälsa eller sjukdom kan ses som ett individuellt problem, vad forskningen oftast talar om i detta sammanhang är dock avinstitutionaliseringen av mentalvården på 1990 talet i relation till hemlöshet (Halldin et al 2001). Avinstitutionaliseringen innebär att man under 1990 talet drog in ett mycket stort antal platser i den institutionella mentalvården för att övergå till andra vårdlösningar.

Enligt Swärd och Runquist (2000) kan man dock inte påstå att det finns ett direkt samband mellan avinstitutionaliseringen och ökad hemlöshet. (ibid) menar att under 1990 talet när de mentala institutionerna i allt väsentligt nedmonterades så ökade också hemlösheten, dock var det också så att under denna tid kunde man notera andra samhällsförändringar, till exempel att utsatta grupper blev fattigare. Man kan alltså inte se en absolut korrelation mellan avinstitutionaliseringen och den ökande hemlösheten. Halldin (2001) menar dock att neddragningarna i mentalvården i någon mån har påverkat antalet hemlösa men att det behövs mer forskning på området. Givet detta kan man dra slutsatsen att det inte är självklart att se psykisk ohälsa som en av orsakerna till hemlöshet. Halldin (2001) menar dock att man kan se att psykisk ohälsa och bristande vård av denna i någon mån är kopplat till hemlöshetsproblematiken.

Missbruk beskrivs ibland som ett individuellt problem som kan vara en orsak till att en individ blir hemlös. Forskning i denna fråga pekar dock åt olika håll och Swärd (1999) framhåller i en artikel att man inte med säkerhet vet om missbruk ensamt orsakar hemlöshet eller om det är så att hemlöshet orsakar missbruksproblem. Istället för att förklara missbruk som en explicit orsak till hemlöshet har vissa forskare funnit att missbruk snarare skall ses som en riskfaktor för att hamna i denna situation. Riskfaktor. En undersökning om riskfaktorer för hemlöshet som genomfördes i Skottland mellan 2001-2003 visar att personer med missbruksproblem har en större sårbarhet för att hamna i hemlöshet. Detta indikerar på att det trots allt finns ett samband mellan missbruk och hemlöshet om än inte så tydligt att

man kan säga att sambanden är absoluta. Ett annat sätt att se på sambanden mellan hemlöshet och missbruk är att se orsaker till hemlöshet som samverkande. Det är enligt detta sätt att se på problemet inte endast en orsak som ledet till hemlöshet istället är det ett mångfaktoriellt problem där flera orsaker kan samverka. Chapleau (2010) säger följande: *“Results suggested that persons become chronically homeless as a result of both structural factors such as poverty, unemployment, and lack of safe, affordable housing, and personal factors, such as history of abuse or neglect, lack of social supports, mental illness, and substance abuse”*. Denna teori om samverkande faktorer gör det ännu svårare att se missbruk som en direkt orsak till hemlöshet även om sambandet finns i någon mån.

5. Resultatredovisning

I resultatredovisningen nedan kommer jag att redogöra för de förklaringskategorier till hemlöshetens orsaker som finns representerade i dags- och kvällspressen. De kategorier som går att identifiera i det empiriska materialet är bostadsbrist, utestängning från bostadsmarknaden, fattigdom, missbruk och psykisk ohälsa samt en del unika förklaringar till hemlöshetens orsaker. Vidare kommer jag i detta avsnitt att peka på hur artiklarna kan vara uttryck för claims-making samt texter som ger uttryck för andra ordningens dagordningsteori. I en särskild analysdiskussion kommer jag att använda de valda teorierna för att på så sätt fördjupa svarandet på frågeställningarna. I analysdiskussionen kommer jag också att ställa empirin i förhållande till den tidigare forskningen om hemlöshet.

5.1 Bostadsbrist

Av de analyserade 34 artiklarna talar 12 om bland annat bostadsbrist som en anledning till hemlöshet. Detta visade sig vara den största förklaringskategorin i det analyserade materialet. Som vi kommer att se argumenterar artiklarna dock något olika i frågan om hemlöshet som ett bostadsbristsproblem.

I en artikel från DN med rubriken: *"Bostadsbristen största hindret i arbetet mot hemlöshet"* (Dagens nyheter 11 11 30) argumenterar man för att den främsta anledningen till hemlöshet i Stockholm är bristen på billiga hyresrätter som hemlösa har råd att hyra. En annan vinkling avseende bostadsbrist som orsak till hemlöshet finner man i Göteborgsposten (12 01 10) där man skriver *"Det stora problemet är att det råder bostadsbrist i flertalet kommuner"*. Denna

förklaring är intressant då den även lämnar utrymme för att hemlöshet kan bero på andra faktorer men att bostadsbrist är den stora anledningen.

I en artikel från Sydsvenskan argumenterar man på ytterligare ett sätt: *"Malmö hemlöshetssiffror skulle kunna minska drastiskt - med mer än 70 % - om det bara fanns bostäder"* (Sydsvenska dagbladet 121101). Detta sätt att beskriva Malmö hemlöshet genom att tydligt tala om bostadsbrist kan både förstås som ett claims-making och som ett sätt att tillskriva fenomenet hemlöshet ett attribut enligt dagordningsteorins andra nivå. Attributet blir i detta fall att bostadsbrist, d.v.s. att hemlöshetens orsaker uppges bero på bostadsbrist.

I Sydsvenska dagbladet (121224) talar man dock om hemlöshet i ett mer nationellt perspektiv och man pekar på bostadsbrist som en av anledningarna till hemlöshet. Detta skiljer artikeln från flertalet andra då dessa oftare talar om hemlöshet i mer geografiskt avgränsade områden.

I ytterligare en artikel försvarar författaren Housing first som i korthet är en metod som går ut på att hemlösa skall få egna kontrakt på lägenheter. Samtidigt poängteras det i artikeln att det krävs fler bostäder för att metoden skall kunna implementeras.

"Nu vet även vetenskapen att hemlösheten är ett bostadsproblem. Om hemlösa får ett hem så är de inte längre hemlösa. Denna tillsynes enkla sanning har sedan två år vetenskapligt stöd från Lunds universitet och nu även beprövad erfarenhet från Helsingborg och Stockholm. /.../ ju fortare Göteborg startar "bostad först" på allvar desto bättre. Men då krävs det förstås att det byggs fler hyreslägenheter, så det finns bostäder att hyra" (Göteborgsposten 12 04 01)

I ovanstående artikel lyfter man alltså fram bristen på bostäder som ett hinder för att Housing first skall kunna implementeras och därmed minska hemlösheten. Att ge hemlösa ett hem som författaren implicerar skulle tveklöst minska hemlösheten. Det är dock inte klarlagt huruvida det är bostadsbrist som ensamt kan förklara varför housing first inte kan implementeras i olika kommuner. Andra faktorer kan spela roll såsom trösklar till bostadsmarknaden exempelvis i form av höga krav från hyresvärdarna (Boverket 2010).

Ytterligare ett exempel på en beskrivning på bostadsbrist som orsak till hemlöshet finner man i Aftonbladet (111024) *"hur svårt kan det vara att bygga ett tak som skyddar mot regn"*.

5.2 Utestängd från ordinarie bostadsmarknad på grund av höga krav

Nästan en fjärdedel av artiklarna, närmare bestämt 8 av 34 talar om utestängning från bostadsmarknaden genom höga krav för att få kontrakt på en lägenhet. I vissa artiklar talar man dock inte så mycket om vad utestängningen består av utan konstaterar endast som i Aftonbladet (120110) *"Men utestängningen från bostadsmarknaden har också ökat"*. Det är i detta fall oklart vad själva utestängningen beror på trots att man använder begreppet som ett argument för att beskriva hemlöshetens orsaker.

I en artikel från Göteborgsposten lämnar man dock en mer utförlig förklaring till vad utestängningen beror på och består av:

"Kraven från bostadsföretagen för att få ett kontrakt blir allt högre. Många hyresvärdar godtar inte ekonomiskt bistånd som inkomst. Då återstår att socialtjänsten tecknar kontrakt med bostadsföretaget och sedan hyr ut i andra hand till klienten" (Göteborgsposten 120110). Man beskriver utestängningen från bostadsmarknaden med högre krav bland annat genom vilken typ av inkomst man har. Ekonomiskt bistånd godtas enligt artikelförfattaren inte och detta gör att man riskerar utestängning från bostadsmarknaden.

I denna kategori finns det också förenklade resonemang om utestängningen och hur denna skall kopplas samman med hemlöshet. I en artikel i DN har man intervjuat en företrädare för socialstyrelsen. *"en kategori som fått det betydligt tuffare är barnfamiljer som utestängts från ordinarie bostadsmarknad./.../orsaken, menar socialstyrelsen, är en ökande fattigdom./.../om hyresvärdarna vore mer flexibla och öppnare för individuella bedömningar skulle fler barnfamiljer ha en ordinarie bostad"* (Dagens nyheter 120110).

Förenklingen i artikeln ligger i att den beskriver fattigdom som faktor för utestängningen. Boverket (2010) pekar som jag tidigare visat på betydligt fler faktorer som ledet till utestängningar från bostadsmarknaden. Denna artikel speglar på ett tydligt sätt hur två begrepp (fattigdom och utestängning) blir tydligt kopplade till hemlöshet, vilket enligt min mening kan förstås utifrån dagordningsteorins andra nivå. Utestängning från bostadsmarknaden samt fattigdom kan utifrån denna analys ses som attribut till hemlöshet som fenomen. Att dessa två begrepp identifieras som attribut till hemlöshet innebär framförallt att begreppen enligt dagordningsteorins andra nivå kan komma att påverka läsarens uppfattning i frågan om vad som orsakar hemlöshet och vad det beror på.

I Aftonbladet pekar man på sambandet mellan utestängningseffekterna och bostadssituationen i landet som helhet. *"Såväl kommunala som privata bostadsvårdare ställer högre krav på inkomst och skuldfrihet för att få ett hyreskontrakt. I många kommuner finns bostäder, men inte för dem som behöver dem mest"* (Aftonbladet 110923). Genom att så tydligt beskriva orsaken till hemlöshet som höga krav på bostadsmarknaden har man också konstruerat ett tydligt Claim. Man har identifierat orsaken till ett problem och detta anspråk på att förklara hemlöshet blir givet teorin också definitionen på det sociala problemet som sådant (Spector & Kitsuse 1977).

Boverket (2010) talar om mer konkreta utestängningsmekanismer som hyresskulder och betalningsanmärkningar. I en artikel från Göteborgsposten intervjuar man en hemlös man i denna fråga: *"hur uppfattar du läget för egen del. Är du utestängd från bostadsmarknaden eller har du "bara" svårt att hävda dig på bostadsmarknaden? - Jag tror att jag är utestängd på grund av betalningsanmärkning"* (Göteborgsposten 120110). Detta citat kan även det ses innehålla attributet utestängd från bostadsmarknaden men även ett annat som är mer svårkategoriserat eller unikt som förklaringsmodell till hemlöshet, nämligen att man kan ha svårt att hävda sig på bostadsmarknaden.

5.3 Vräkning

Lika många artiklar som talar om utestängning från arbetsmarknaden, nämligen 8 av 34, talar om vräkningar som en orsak till hemlöshet. I detta avsnitt kommer vi att få se både problematiserande resonemang om vräkningars samband med hemlöshet samt mer enkla förklaringar till fenomenet.

Aftonbladet (130408) skriver: *"rätt vad det är kan en familj, utan socialtjänstens vetskap hittas utslängda på gatan och vara hemlös"*. I artikeln nämns inget om vad som kan orsaka en eventuell vräkning, istället blir begreppet ett sätt som ensamt kan förklara orsaken till hemlöshet. Vräkning kan i detta fall ses som ett attribut som ensamt kan förklara varför en familj kan bli hemlös. Vidare kan citatet ses som ett tydligt claim eftersom att man genom vräkning så tydligt visar att detta kan leda till hemlöshet. I en annan artikel från aftonbladet talar man dock om varför man kan bli vräkt: *"Låt mig berätta om Susanne som är vräkt. I januari slängde hennes ex en blomkruka i huvudet på henne, polisen körde henne till läkare som sydde ihop huvudet. Det blir rättegång i höst. En granne klagade. Säkert lät det otäckt. Och Susanne är vräkt"* (Aftonbladet 120515). I denna artikel talar man till skillnad från den

förre om orsakerna till vräkning vilket kan ses som att hemlöshet tillskrivs två attribut, nämligen vräkning och våld i hemmet. Detta menar jag blir fallet eftersom att artikeln implicerar att det är våld i hemmet som orsakar vräkningen som i sin tur orsakar hemlösheten.

I en artikel från Dagens nyheter talar man om vräkning som orsak till hemlöshet på ett mer subtilt sätt. *"stadens fastighetsbolag har kommit mycket långt i arbetet med att förebygga vräkningar och nu ställer politikerna krav på att alla stadsdelar ska ha vräkningsförebyggande planer"*(Dagens nyheter 111126). Man säger inte rakt ut att vräkningar är en orsak till hemlöshet vilket kan innebära att det inte föreligger ett tydligt claim i texten. Dock talar man om vräkningar i artikeln som handlar om hemlöshet vilket innebär att vräkningar får ses som ett attribut enligt dagordningsteorins andra nivå.

Ytterligare ett exempel på tydliga claims är en artikel i Göteborgsposten: *"men hemlösheten är fortfarande ett stort problem som ökar. Det krävs lagstiftning, exempelvis förbud mot att vräka barn"* (Göteborgsposten 120330). Det är här fråga om två claims. Det första handlar om anspråket att hemlöshet är ett stort och växande problem, det andra är att lösningen på detta är förbud mot vräkning. Vräkning kan dessutom ses som ett attribut till begreppet hemlöshet.

5.4 Missbruk och psykisk ohälsa

Anledningen till att jag väljer att slå ihop dessa två individuella förklaringar till hemlöshet är att de ofta slås samman i artiklarna och därmed ofta används som ett och samma sätt att förklara hemlöshet. Av de 34 artiklarna som analyserats är det 6 som talar om dessa faktorer vilket betyder att det är en av de mindre förklaringskategorierna. Tilläggas skall också att denna kategori av förklaringar också är den mest dunkelt uttryckta, vilket innebär att det inte finns några tydliga claims som talar om psykisk ohälsa och missbruk som orsak till fenomenet hemlöshet. Istället handlar det ofta om antydningar. Exempel på detta är vad man skriver i Dagens nyheter: *"Hemlösa har ofta flera problem samtidigt, menar Tommy. De har dubbeldiagnoser med missbruk och psykisk sjukdom"* (Dagens nyheter 120723). Detta är alltså inte ett tydligt uttryck för ett anspråk på att hemlöshet beror på missbruk och psykisk sjukdom. Dock kan man se att missbruk och psykisk ohälsa blir ett attribut för att förklara hemlöshet. Detta sker genom att artikeln förknippar hemlöshet med ovan nämnda fenomen.

I en artikel i Sydsvenska dagbladet där man diskuterar Housing first och möjligheterna att hemlösa skall erbjudas förstahandskontrakt, uttrycker man sambandet mellan hemlöshet och

missbruk på ett något tydligare sätt. *"Målgruppen är hemlösa som är missbrukare eller har andra sociala problem. Det är människor som inte skulle kunna komma åt en bostad på annat sätt"* (sydsvenska dagbladet 121031). Man pekar alltså i denna artikel på att missbrukare inte kan få en ordinarie lägenhet utan Housing first, därmed kan man se att missbruket är hindret för att få en bostad och därmed också en orsak till hemlösheten. Även i detta fall blir hemlöshet förknippat med missbruk varpå det är frågan om ett attribut enligt andra ordningens dagordningsteori.

I en tredje artikel som talar om Sveriges hemlösa i stort beskriver man deras missbruk och psykiska ohälsa. *"mer än hälften, 58 procent, bedöms ha missbruksproblem. En knapp tredjedel har kontakt med psykiatrin och ytterligare 22 procent anses ha sådana psykiska problem att de är i behov av behandling eller omvårdnad"* (dagens nyheter 120824). I denna artikel talar man inte heller om att missbruk och psykisk ohälsa är direkta orsaker till hemlöshet. Givet att så många hemlösa som 58 procent beskrivs som missbrukare i någon form leder till att artikeln sätter hemlöshet i samband med missbruk. Detta gör enligt teorin om dagordningens andra ordning att missbruk blir ett attribut till hemlöshet. Enkelt uttryckt kan man säga att artikeln förknippar hemlöshet med missbruk och psykisk ohälsa.

5.5 Fattigdom

Den minsta av förklaringskategorierna som står att finna i empirin är fattigdom. Tre artiklar talar om fattigdom som orsak till hemlöshet om än på olika sätt. I Göteborgsposten talar man om den fria rörligheten inom Europa och hur den leder till hemlöshet i Sverige: *"hemlösheten beror på bostadsbrist och fattigdomens fria rörlighet"* (Göteborgsposten 120110). Man argumenterar i artikeln för att, åtminstone en del av den svenska hemlösheten kan förklaras av att det kommer hit en del av Europas fattiga som inte har råd att skaffa sig en bostad. Detta citat är ett tydligt claim då man gör anspråk på att förklara hemlöshet som ett fattigdomsproblem.

I sydsvenska dagbladet anlägger man ett liknande, perspektiv på fattigdom som orsak till den svenska hemlösheten. *"Stads och regeringscheferna i EU:s 27 medlemsländer har enats om att lyfta minst 20 miljoner människor ur fattigdom och social utestängning /.../ dessa insikter har inte fått genomslag i Sverige. Här saknas nationella mål och tydliga strategier för hur fattigdom skall bekämpas"* (Sydsvenska dagbladet 121224). Artikeln som i sin helhet handlar om hemlöshet i Sverige använder EU:s strategier och Sveriges brist på dessa som ett

argument för att det här inte görs tillräckligt för att bekämpa hemlöshet. Artikeln är inte tydlig med att sätta fattigdom i samband med hemlöshet varpå det inte är frågan om ett claim eller ett anspråk. Fattigdom i denna artikel bör dock ses som ett attribut till hemlöshet som fenomen.

5.6 Unika förklaringar till hemlöshet

I det empiriska materialet finns det även förklaringar till hemlöshet som är unika, i den bemärkelsen att de inte kan kategoriseras då de endast framkommer en eller ytterst få gånger i materialet. För att teckna en så heltäckande bild som möjligt finner jag det intressant att även behandla dessa i en studie om dags- och kvällspressens förklaringar till hemlöshet.

Den förklaring till hemlöshet med störst unicitet finner man enligt min mening i Sydsvenska dagbladet i en artikel som handlar om hemlöshet i Malmö: *"våld i hemmet är ofta skälet till att kvinnor med barn blir hemlösa"* (Sydsvenska dagbladet 121024). Förklaringen, våld i hemmet förekommer som jag visat en gång tidigare i materialet men får ändå betraktas som en relativt unik förklaring till hemlöshet. Denna artikel är ändock tydlig med att våld i hemmet kan vara en direkt orsak till hemlöshet varpå utsagan får ses som ett claim. Artikeln gör anspråk på att förklara hemlöshetens orsaker som ett resultat av våld i hemmet.

En annan unik förklaring till hemlöshet handlar om att de sociala myndigheterna skulle orsaka hemlöshet genom att vara nöjda med en placering på ett härbärke. Aftonbladet skriver: *"Och man kan inte lita på att myndigheterna hjälper. Socialen är nöjd med att ha en på ett härbärke där de kan kontrollera en och man är beroende av deras välvilja och krav"* (Aftonbladet 130408). Här implicerar man att socialtjänsten upprätthåller hemlöshet genom att inte agera för att den enskilde ska få en egen bostad. Man antyder genom detta att socialtjänsten är en del av problemet med hemlöshet.

Hemlöshet som effekt av finanskrisen är ytterligare en förklaring som lyfts upp av aftonbladet: *"De allra flesta har inte varit hemlösa i sina hemländer, men i den finansiella krisens spår söker de sig till andra länder"* (Aftonbladet 120321). Denna förklaring till hemlöshet går ut på att den kan förklaras genom att människor sökt sig hit på grund av finanskrisen och sedan inte kunnat ordna bostad. Ekonomisk kris beskrivs alltså som en möjlig förklaring till hemlöshet.

6. Analysdiskussion

6.1. Skapandet av föreställningar om hemlöshetens orsaker

Den första frågeställningen i denna uppsats handlade om att identifiera olika förklaringar till hemlöshetens orsaker som beskrivs i dags- och kvällspressen. Den bild jag hittills tecknat ger för handen att dags- och kvällspressen framförallt har skrivit om bostadsbrist, utestängning från bostadsmarknaden, vräkning, missbruk och psykisk ohälsa samt fattigdom. Vidare fann jag en del mer eller mindre unika förklaringar till fenomenet. Jag ställde inledningsvis även frågan om det finns någon av dessa förklaringar som kan sägas dominera i materialet samt om det finns någon av förklaringarna som är mindre vanligt förekommande. Som jag tidigare redovisat fann jag att bostadsbrist, vräkning och utestängning från bostadsmarknaden dominerade som förklaring till vad som orsakar hemlöshet i Sverige. Också förekommande är fattigdom samt missbruk och psykisk ohälsa. Dessa två förklaringskategorier förekommer dock mer sällan än ovan nämnda.

Jag har i denna uppsats valt en konstruktivistiskt utgångspunkt. Givet detta kommer denna analys att ta avstamp i svaren på mina frågor varpå dessa kommer att analyseras utifrån två teorier som jag menar vara konstruktivistiska, dvs. de säger något om hur medias rapportering kan påverka allmänheten och dess uppfattning om vad som orsakar hemlöshet. Eller med andra ord hur medias rapportering konstruerar uppfattningar som sedan tas för sanning.

Eftersom att jag i det empiriska materialet funnit skillnader i hur ofta olika förklaringar till hemlöshet används av dags- och kvällspressen blir det intressant att ställa detta i relation till dagordningsteorins andra nivå. Enligt denna teori tillskrivs ett objekt (i detta fall hemlöshet) olika attribut, alltså sätt att beskriva objektet. Attributen är i detta fall just de kategoriseringar jag hittat i det empiriska materialet, närmare presenterade i kapitel 5. Attributen bostadsbrist, fattigdom och utestängning från bostadsmarknaden är alltså exempel på begrepp som läsaren enligt teorin kopplas samman med objektet hemlöshet. Strömbäck (2009) uttrycker det som att när media ger vissa attribut mer utrymme tolkar läsaren det som att dessa är viktigare. På så sätt är denna teori också konstruktivistiskt då dags- och kvällspressens beskrivningar av orsakerna till hemlöshet kommer att påverka läsarens bild av vad som orsakar hemlöshet. Viktigt att framhålla är att media inte behöver ha en ambition att påverka läsarens

uppfattningar för att göra det (Strömbäck 2009). Oavsett medias intentioner kommer de att använda attribut för att beskriva hemlöshet och de kommer enligt teorin att påverka läsaren.

Om man i linje med denna teori antar att dags- och kvällspressens olika attribut påverkar läsarens bild av objektet och hur man skall förstå detta, pekar denna uppsats på att bostadsbrist, utestängning från bostadsmarknaden, vräkning, missbruk och psykisk ohälsa samt fattigdom skulle kunna vara attribut som av läsaren uppfattas som mer samankopplat med hemlöshet än andra förklaringar. McCombs (2006) uttrycker att det finns en attributdagordning som formar vårt synsätt och våra åsikter. Attributdagordningen bör ses som att ovan nämnda attribut som lyfts fram av dags- och kvällspressen formar vårt sätt att förstå orsakerna till hemlöshet. Som jag visat i resultatredovisningen finns det en viss övervikt av attributet bostadsbrist. Detta sätt att förklara hemlöshet är givet detta vanligt förekommande i empirin varpå frågan om vad detta kan innebära inställer sig. Enligt min mening kan detta leda till främst två saker. För det första att allmänheten tror att detta är den viktigaste förklaringen till hemlöshet. Den andra konsekvensen skulle kunna vara att andra förklaringar som man från forskning vet påverkar hemlöshet hamnar i skymundan.

Sett utifrån dagordningsteorins andra nivå som innebär att ofta förekommande attribut påverkar läsarens uppfattning om i detta fall hemlöshet är det rimligt att anta att det finnas ett samband mellan de attribut jag identifierat som mer dominerande och hur allmänhetens uppfattningar påverkas av rapporteringen. Ofta förekommande attribut påverkar enligt dagordningsteorins andra nivå läsarens uppfattningar om vad ett problem beror på.

Viktigt i en diskussion om hur sociala problem kan skapas av medias rapportering är också att tala om vad media inte skriver om. Om det enligt forskning finnas orsaker till hemlöshet som media inte tar upp så uteblir så att säga skapandet av denna föreställning hos läsaren. Enligt detta resonemang är det alltså inte bara relevant att tala om vad media skriver utan också vad de väljer att inte skriva om. Det man inte skriver om kan, utifrån teorin om dagordningens andra nivå inte förmedlas till läsaren och någon påverkan enligt teorin sker alltså inte. Vidare så kan anledningen att avstå ifrån en viss rapportering vara flera. Media eller forskarvärden för den delen kan vara omedvetna om vissa aspekter som orsakar hemlöshet. Det skulle också kunna vara ideologiska skäl som gör att en tidskrift väljer att rapportera om en given anledning till hemlöshet, medan en annan tidning av motsatt politisk färg väljer att inte göra det. Att media rapporterar eller inte rapporterar om vissa orsaker till hemlöshet kan alltså

förstås på flera sätt och inte alltid som ett uttryck för att vilja påverka allmänhetens uppfattning i en given riktning.

6.2. Skapandet av hemlöshet som socialt problem

Claims making handlar som vi tidigare sett om hur ett socialt problem konstrueras av att någon gör anspråk på detta (Spector och Kitsuse 1977). Anspråken, alltså de olika claims jag har presenterat i resultatredovisningen, medverkar enligt denna teori till att hemlöshet blir ett socialt problem i allmänhetens medvetande. I resultatredovisningen visade jag exempel på olika claims. Dessa olika claims får ses som ingående i en definitionsprocess där samtliga dessa samverkar för att konstruera bilden av hemlöshet som socialt problem (Meeuwisse och Swärd 2004). Definitionsprocessen konstitutioneras i detta fall av dags- och kvällspressens artiklar där man genom sina olika claims och definitioner av hemlöshet skapar en process vilken leder till uppfattningar om hemlöshet som socialt problem. Givet detta blir det enligt min mening intressant att återigen titta på de olika förklaringskategorier till hemlöshetens orsaker som jag identifierat i empirin. Då det finns anspråk eller claims som beskriver hemlöshet i termer av dessa olika kategorier blir dessa också en del i den konstruktivistiska process som skapar uppfattningar om hemlöshet. Man skulle kunna säga att de olika förklaringskategorierna utgör definitionsprocessen och givet teorin kommer dessa att vara en del av den konstruerade uppfattningen om hemlöshet som socialt problem.

För att exemplifiera och tydliggöra detta resonemang kan man titta på vad Aftonbladet (1110 24) skriver i en debattartikel om hemlöshet som ett bostadsproblem genom att ställa frågan *"hur svårt kan det vara att bygga ett tak som skyddar mot regn"*. Man implicerar att hemlöshet beror på bostadsbrist, samtidigt som man pekar ut nu sittande regering för att inte på allvar åtgärda detta problem. Sett utifrån Spector & Kitsuses (1977) resonemang är detta ett sätt för ett claim att bli till. Någon, i detta fall artikelförfattaren, talar om för läsaren vad som orsakar ett givet problem, därefter identifieras de ansvariga för att slutligen beskyllas för tillståndet. Denna teori säger enligt min mening någonting om hur media genom hur man beskriver orsakerna till hemlöshet är en del av att konstruera hemlöshet som socialt problem. Citatet ovan blir givet teorin ett exempel på hur media konstruerar hemlöshet och förklaringar till fenomenet. Likt mitt resonemang ovan behöver inte denna påverkan genom claims-making ses som en direkt vilja från vare sig tidningen eller den enskilda journalisten. Denna

process skall i vissa fall snarare ses som en konsekvens av medias rapportering oavsett intention.

6.3. Empirin i förhållande till tidigare hemlöshetsforskning

Jag har i tidigare avsnitt redogjort för hur dags-och kvällspressens beskrivningar av hemlöshetens orsaker kan påverka allmänhetens uppfattning om vad hemlöshet beror på. Intressant och viktigt för en kvalitativ studie likt denna blir därför att se hur medias beskrivningar av dessa orsaker stämmer överens med vad forskningen säger, samt vad det innebär att medias bild stämmer eller avviker från vad forskningen säger.

Ett antal artiklar talar som jag tidigare visat om hemlöshet som beror på bostadsbrist. Givet tidigare forskning kan hemlöshet till viss del förklaras av bostadsbrist, speciellt i storstäderna (Svärd 2008) där det råder brist på bostäder. Boverket (2010) menar dock att bostadsbrist inte alltid kan förklara hemlöshet eftersom att det även finns hemlöshet i kommuner med överskott på bostäder. Talar man om hemlöshet på nationell nivå, visar således forskningen att det inte alltid finns ett självklart samband mellan hemlöshet och bostadsbrist. Åtminstone är sambandet svagare om man talar om bostadsbrist i Sveriges storstadsområden. Ett exempel på en artikel som talar om bostadsbrist och hemlöshet på nationell nivå är Göteborgsposten (120110) där man lyfter fram bostadsbrist som den främsta orsaken till problemet. Enligt min mening är denna slutsats problematisk då det också är andra faktorer som spelar roll, framför allt i mindre kommuner med överskott på bostäder. Vidare är slutsatsen problematisk då hemlöshet sett ur ett nationellt perspektiv inte kan förklaras utifrån bostadsbrist. Detta blir så att säga en förenkling.

Boverket (2010) pekar i sin rapport på att höga krav på bostadsmarknaden är en bidragande orsak till hemlöshet. Även Svärd & Runquist (2000) talar om hyresvärdarnas högre krav på potentiella hyresgäster sedan 1980-talet. Med detta för handen kan man påstå att bostadsbrist inte alltid kan förklara hemlöshet utan att höga trösklar och utestängningseffekter spelar en stor roll för att förstå orsakerna till hemlöshet. Klart är också att det råder bostadsbrist i flera större städer (Boverket 2010) och att detta skulle kunna utgöra en orsak till hemlöshet. En del av artiklarna i empirin behandlar hemlösheten i Stockholm, Malmö och Göteborg och då är det enligt Svärd (2008) rimligt att tala om bostadsproblem som en orsak till hemlöshet.

Mycket av hemlöshetsforskningen talar om att fenomenet är ett mångfaktoriellt problem där flera orsaker kan samverka för att orsaka hemlöshet (Chapleau 2010; Swärd 2008). Tittar man på den samlade empirin är det endast en artikel som klart uttrycker detta: "*Mikael Anefur poängterar att det inte finns några enkla lösningar på hemlöshet /.../ det krävs olika lösningar från varje individ och arbetet bör inkludera även utbildning och arbetsmarknad*" (Sydsvenska dagbladet 130221.) Generellt sett vill jag påstå att denna problematiserande och mångdimensionella syn på hemlöshetens orsaker är en brist i empirin. Betydligt vanligare är att man hävdar en eller ett par orsaker till hemlöshet som exempelvis i sydsvenska dagbladet (121101) där man slår fast att hemlöshet ofta är enda problemet för de hemlösa. Ser man till hela empirin så förekommer de flesta orsaker till hemlöshet som forskningen pekar på, dock oftast i olika artiklar. Många artiklar innehåller oftast endast ett par av dessa förklaringar vilket skulle kunna ses som en brist då hemlöshet ofta anses vara ett mångfaktoriellt problem. Å andra sidan så blir det svårt att peka på att flertalet artiklar far med uppgifter som strider mot vad forskningen säger, då de oftast lyfter fram orsaker som forskningen menar orsakar hemlöshet.

Intressant är också att jämföra dags- och kvällspressens beskrivningar med tidigare forskning kring mediebilder. I sin undersökning av fyra kanadensiska tidskrifter konstaterar Best (2010) att en relativt stor majoritet av de undersökta tidskrifterna beskriver hemlöshet som främst beroende på individuella faktorer. Detta är intressant eftersom att jag i denna studie visar på ett motsatt resultat, dvs. att svensk dags- och kvällspress snarare tenderar att peka på strukturella förklaringar såsom bostadsbrist. Givet detta inställer sig frågan om varför man kan komma fram till så olika resultat. Den mest uppenbara skillnaden mellan dessa båda studier torde vara att de är utförda i olika länder, vilka givet detta kan beskriva fenomen på olika sätt. Detta kan exempelvis hänga ihop med skilda politiska uppfattningar eller ideologier som är rådande i respektive land. Hur som helst behöver inte detta resultat betyda att något av ländernas mediebilder av hemlöshet inte stämmer. Som vi sett tidigare är forskningen överens om att både strukturella och individuella faktorer samverkar när man ska förklara vad hemlöshet orsakas av (Chapleau 2010). När man på detta sätt jämför mediebilder med forskningen är det av vikt att problematisera förhållandet mellan media och vetenskapen. Är det så att man kan ställa krav på media att i alla lägen leverera en bild av hemlöshetens orsaker som i allt stämmer med forskningen? Att medias beskrivningar inte stämmer med forskningen behöver heller inte betyda att dessa inte är sanna. Jag visade tidigare på unika

förklaringar till hemlöshet och konstaterade tillexempel att media beskriver våld i hemmet som en orsak till hemlöshet. Samtidigt talar forskningen inte om detta som en orsak. Rent teoretiskt kan våld i hemmet vara en orsak till hemlöshet som inte forskningen uppmärksammat, eller för den delen vill uppmärksamma. När media väljer att lyfta fram en annorlunda bild av hemlöshet än forskningen så behöver detta inte innebära att det är media som har fel. Det kan givet detta resonemang lika gärna vara vetenskapen som har fel. De unika förklaringarna till hemlöshet som jag lyft fram stämmer således inte överens med vad forskningen menar orsaka hemlöshet, likväl kan dessa vara sanna men än så länge inte upptäckta och undersökta av vetenskapen.

7. Avslutande diskussion

Jag har hittills tecknat en bild av hur dags- och kvällspressen beskriver orsakerna till hemlöshet. Vidare har jag jämfört detta med vad forskningen säger i frågan, samt diskuterat vad den tecknade bilden kan ha för påverkan på människor som läser artiklarna. Som jag visat i analysen ovan, så finns det vissa förklaringar till hemlöshet som dominerar respektive är underordnade i dags- och kvällspressens artiklar kring hemlöshetens orsaker. Jag har också visat att dags- och kvällspressens förklaringar till vad som orsakar hemlöshet i flera fall stämmer med vad forskningen säger i frågan, samtidigt som denna bild ibland inte stämmer med vetenskapen. Framför allt lyfte jag fram att dags- och kvällspressen tenderar att inte problematisera frågan, samt att inte se sambanden mellan olika orsaker, vilka forskningen menar är centralt för att förstå vad som orsakar hemlöshet. Vidare visade jag hur dags- och kvällspressens beskrivningar av hemlöshetens orsaker, kan påverka människors uppfattningar kring fenomenet. Att det föreligger en medial påverkan på läsarens uppfattning torde vid det här laget förefalla relativt självklart. Jag har i analysen visat på olika sätt som dags- och kvällspressens framställningar kan påverka människors uppfattningar kring fenomenet. Den intressanta frågan i denna avslutande diskussion blir snarare att resonera om varför det är relevant att jämföra den mediala framställningen med vad forskningen säger. Som jag tidigare har antytt, förefaller forskning och vetenskap vara tunga argument när olika problem såsom tillexempel hemlöshetens orsaker diskuteras. Vetenskap definieras också ofta som underbyggd kunskap, samt att vetenskap är systematiskt och metodiskt producerad kunskap (Thomassen 2008). Givet dessa sätt att se på vetenskap och forskning blir densamma enligt

min mening ofta en referensram för vad som är rätt eller fel i en given fråga. Att forskning och vetenskap har denna karaktär, gör som jag ser det att det blir relevant att jämföra dags- och kvällspressens beskrivningar av hemlöshetens orsaker med vad forskningen säger i frågan. Vad innebär det, respektive inte innebär det att medias rapportering stämmer med forskning eller ej? Är frågor som väcks. Som jag tidigare har nämnt finns det emellertid ingen garanti för att forskningen har rätt i alla frågor. Denna uppsats kan alltså inte säga någonting om huruvida medias framställningar är korrekta eller ej, åtminstone inte på ett strikt objektiva plan. Vad den däremot kan säga något om, är huruvida medias framställningar av hemlöshetens orsaker stämmer med forskningen, och hur denna bild kan påverka människors uppfattningar om frågan.

Varför är detta då viktig kunskap för socialt arbete som vetenskap och för socionomernas profession? Enligt min mening hänger detta samman med att sociala problem som exempelvis hemlöshet inte bara är ett socialt problem utan också en politisk fråga. Politiska frågor löses enligt min mening ofta utifrån det allmänna opinionsläget och detta är av betydelse för hur man arbetar med frågor. Givet detta är det intressant att se hur media beskriver orsakerna till olika fenomen samt att se hur dessa kan konstruera uppfattningar som sedermera kan utgöra en opinion eller en del av en sådan. Som jag har visat är förhållandet mellan media och forskning inte så enkelt som det kan te sig vid en första anblick. Att medias beskrivningar inte alltid stämmer med forskningen behöver, som tidigare nämnts, inte utgöra ett problem. Media och vetenskapen har i grunden olika syften och frågan är om samhället i stort hade tjänat på om media alltid bara hade tecknat samma bild av ett problem som vetenskapen. Omvänt kan man fråga sig om medias beskrivningar av ett givet problem kan vara problematiska om de inte stämmer överens med vad forskningen i fråga säger. Enligt min bedömning kan det vara så, åtminstone rent hypotetiskt. Man skulle kunna tänka sig ett mediaklimat som är långt mer politiserat än det svenska där media i mycket hög utsträckning har ambitioner att påverka opinionen åt ändra riktning. Man skulle alltså kunna tänka sig att det är mediaklimatet och dess faktorer som också påverkar hur framställningar blir. Detta resonemang skall snarare ses som ett förslag på ytterligare forskning än slutsatser som man kan dra inom ramen för min studie.

Viktigt att föra på tal såhär i slutet på denna uppsats är vad denna studie tillför den tidigare forskningen om mediabilder av hemlöshet. Jag har tidigare visat på tre studier på detta tema. Genomgående för dessa är att de på ett mer övergripande sätt försöker se hur media i olika

sammanhang tecknar en bild av hemlöshet. Ett exempel på detta är hur Schneider et al (2010) försöker teckna en heltäckande bild av hur hemlöshet porträtteras i Kanadensisk media. Undersökningen som är en innehållsanalys likt denna studie tittar på ett flertal faktorer, däribland undersöker man hur media beskriver hemlöshetens orsaker. Detta är dock bara en liten del av undersökningen. Best (2010) undersöker i vilken grad hemlöshet beskrivs som ett socialt problem eller mer som ett allmänt tillstånd. Vidare talar Calder et al (2011) om hur man talar om hemlöshet samt vilka begrepp detta kopplas samman med i media. Dessa studier kan sägas likna min på flera sätt, med den skillnad att jag endast har tittat på hur media beskriver hemlöshetens orsaker. Övriga studier har antingen inkluderat fler faktorer eller så har man inte med hemlöshetens orsaker alls. Givet denna tidigare forskning anser jag att min studie tillför något i kunskapsläget om medias bilder av hemlöshet. Genom att studera hur media beskriver hemlöshetens orsaker och förstå hur detta kan påverka människors uppfattning kring detta, kan man också som jag ser det öka förståelsen kring medial påverkan.

8. Källor

Berger, P. och Luckman, T. (1979) *Kunskapssociologi, hur individen uppfattar och formar sin sociala verklighet*. Alma: Helsingborg.

Best, R. (2010) "Situation or social problem: The influence on media Coverage of homelessness". *Social problems*, 57, 1, 74-91.

Blom, Björn & Morén, Stefan & Nygren, Lennart (2006). *Kunskap i socialt arbete: om villkor, processer och användning*. Stockholm: Natur och Kultur.

Boverket, (2010) "om trösklar till bostadsmarknaden om hemlöshet som ett bostadsmarknadsproblem"

Bryman, Alan (2006). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Calder, M. Richter, S. Burns, K. Mao, Y. (2011) "Framing homelessness for the canadian public: The news media and homelessness" *Canadian journal of urban research*. 20, 2, 1-19

Chapleau, A. (2010) "Voices from the Street: How Structural and Individual Factors Influence Homelessness" *Occupational Therapy in Mental Health*, 26, 387-400

Dearing, J. & Rogers, E. (1996) *Agenda-setting*. California: SAGE Publications, INC.

Flyghed, J. (1995) "Vräkt till hemlöshet? Vräkningar i Sverige 1982-1994". *Socialvetenskaplig tidskrift*, 2, 99-116.

Furseth, I. Och Repstad, P. (2003) *Religionssociologi en introduktion*. Oslo: universitetsforlaget.

Forskningsrådet (2013) "Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning".

Halldin, J. et al. (2001) "Mental health problems among homeless people in Sweden" *International journal of mental health*, 30, 3, 74-83.

Hyden, LC (2008) "Berättelseforskning". I Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans & Eliasson-Lappalainen, Rosmari & Jacobsson, Katarina (red) (2008). *Forskningsmetodik för socialvetare* Stockholm: Natur och Kultur.

Kemp, P. (2006) "Homelessness among problem drug users: prevalence, risk factors and trigger events" *Health and social care in the community*, 14, 4, 319-328.

Levin, C. "Att undersöka det sociala- några ingångar" I Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans & Eliasson-Lappalainen, Rosmari & Jacobsson, Katarina (red) (2008). *Forskningsmetodik för socialvetare* Stockholm: Natur och Kultur.

Mukhtar-Landgren, D. (2009) "Demokrati och expert is i politiskt beslutsfattande" *Fronesis*, 29, 76-86.

Nord, L & Strömbäck, J. (2004). *Medierna och demokratin*. Lund. Studentlitteratur.

Runquist, W. & Swärd, H. (2000) *Hemlöshet, en antologi om olika perspektiv och förklaringsmodeller*. Stockholm: Carlsson.

Schneider, B. Chamberlain, K. Hoddgets, D. (2010) "Representations of Homelessness in Four Canadian Newspapers: Regulation, Control, and Social Order" *Journal of Sociology & Social Welfare*. 37, 4, 147-172

Socialstyrelsen, (2011) "Hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden 2011 – omfattning och karaktär".

Socialstyrelsen (2013) (elektronisk) *Socialstyrelsens officiella hemsida*, <http://www.socialstyrelsen.se/evidensbaseradpraktik/attarbetevidensbaserat> (130702)

Spector, M. och Kitsuse, J. (1977) *Constructing social problems*. California: Cummings publishing company.

Strömbäck, J. (2009). *Makt, Medier och Samhälle*. Stockholm: SNS förlag.

Swärd, H. (1998) *Hemlöshet, fattigdomsbevis eller välfärdsdilemma*. Lund: Studentlitteratur.

Swärd, H. (2008) *Hemlöshet*. Lund: Studentlitteratur.

Swärd, H. (1999) "homelessness in Sweden-discussion, patterns, and causes" *European Journal of social work*, 2, 3, 289-303.

Thomassen, M. (2008). *Vetenskap, kunskap och praxis*. Malmö: Gleerups.

(Dagens nyheter 2012) <http://www.dn.se/blogg/epstein/2012/11/18/soppkok-for-okad-medvetenhet-om-hemloshet-och-utanforskap/> (130408)

(Dagens nyheter 2012) <http://www.dn.se/blogg/epstein/2012/11/18/soppkok-for-okad-medvetenhet-om-hemloshet-och-utanforskap/> (130408)

(Dagens nyheter 2012) <http://www.dn.se/sthlm/stockholms-akuta-hemloshet-okar> (130408)

(Dagens nyheter 2013) <http://www.dn.se/sthlm/svar-situation-for-hemlosa-pa-sommaren> (130408)

(Dagens nyheter 2013) <http://www.dn.se/nyheter/sverige/vapen-mot-hemloshet-fungerar-bra> (130815)

(Dagens nyheter 2013) <http://www.dn.se/nyheter/sverige/morkertal-om-antalet-hemlosa> (130408)

(Dagens nyheter 2012) <http://www.dn.se/nyheter/sverige/farre-hemlosa-sover-ute> (130408)

(Dagens nyheter 2013) <http://www.dn.se/debatt/stockholmsdebatt/10-punkter--sa-minskar-vi-hemlosheten-pa-riktigt> 130415)

(Dagens nyheter 2013) <http://www.dn.se/debatt/stockholmsdebatt/langsiktigt-arbete-kravs-for-att-ingen-ska-fastna-i-hemloshet> (130408)

(Dagens nyheter 2013) <http://www.dn.se/debatt/stockholmsdebatt/bostadsbristen-storsta-hindret-i-arbetet-med-hemlosa> (130415)

(Dagens nyheter 2013) <http://www.dn.se/sthlm/grundtanken-ar-att-ett-boende-ar-en-mansklig-rattighet> (130415)

(Aftonbladet 2012) <http://www.aftonbladet.se/nyheter/kolumnister/kerstinweigl/article14829114.ab> (130408)

(Aftonbladet 2012) <http://www.aftonbladet.se/debatt/debattamnen/samhalle/article14558147.ab> (130408)

(Aftonbladet 2011) <http://www.aftonbladet.se/debatt/article13883859.ab>(130408)

(Aftonbladet 2011) <http://www.aftonbladet.se/ledare/gastkolumnen/article13827211.ab> (130408)

(Aftonbladet 2011) <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article13672003.ab> (130415)

(Aftonbladet 2011) <http://www.aftonbladet.se/debatt/debattamnen/samhalle/article13670553.ab> (130408)

(Aftonbladet 2011) <http://www.aftonbladet.se/debatt/article12896737.ab> (130408)

(Aftonbladet 2013) <http://www.aftonbladet.se/nyheter/kolumner/ronniesandahl/article12513231.ab> (130408)

(Aftonbladet 2013) <http://www.aftonbladet.se/debatt/article12448103.ab> (130408)

(Sydsvenskan 2013) <http://www.sydsvenskan.se/lund/hyresvardarna-ska-engageras/> (130415)

(Sydsvenskan 2013) <http://www.sydsvenskan.se/malmo/investeringsfond-mot-hemloshet/> (130408)

(Sydsvenskan 2013) <http://www.sydsvenskan.se/kultur--nojen/vi-behover-ett-lofte-mot-hemloshet-nu/> (130408)

(Sydsvenskan 2012) <http://www.sydsvenskan.se/opinion/aktuella-fragor/sverige-har-rad-att-avsta-fran-hemloshet/> (130408)

(Sydsvenskan 2012) <http://www.sydsvenskan.se/malmo/bostadsbrist-ofta-enda-problemet/>(130415)

(Sydsvenskan 2012) <http://www.sydsvenskan.se/malmo/idag-far-elva-hemlosa-lagenhet/> (130408)

(Sydsvenskan 2012)<http://www.sydsvenskan.se/malmo/hemlosheten-okar-i-rosengard/> (130415)

(Göteborgsposten 2013) <http://www.gp.se/nyheter/ledare/1.1205919-med-hemlosa-ogon> (130408)

(Göteborgsposten 2012) <http://www.gp.se/nyheter/ledare/1.823590-de-mest-hemlosa-raknas-inte-allt> (130408)

(Göteborgsposten 2012)<http://www.gp.se/nyheter/sverige/1.903282-fa-nappar-pa-metod-mot-hemloshet> 130416)

(Göteborgsposten 2011) <http://www.gp.se/nyheter/sverige/1.764365-fler-hemlosa-i-malmo> (130408)

(Göteborgsposten 2012) <http://www.gp.se/nyheter/goteborg/1.823391--varfor-byggs-det-inte-fler-bostader-> (130408)

(Göteborgsposten 2012) <http://www.gp.se/nyheter/sverige/1.822700-fler-i-bostadskris-farre-utelligare> (130415)

(Göteborgsposten 2012) <http://www.gp.se/kulturnoje/1.934486-vardagen-genom-en-hemlos-lins> (130408)

(Göteborgsposten 2012) <http://www.gp.se/nyheter/ledare/1.904463-bostad-forst> (130408)